

TEKOÄLYLUKUTAITO

**Mitä on tekoäly
eli AI?**

- Kone käsittelee tietoa, päättelee ja tuottaa
  - kirjoitusta
  - puhetta
  - ääniä ja musiikkia
  - kuvia ja kuvioita
  - videoita.
- Tekoälyä käyttää dataa (tietoja) ja algoritmejä (tehtäviä ja ohjeita), joita sille on annettu.

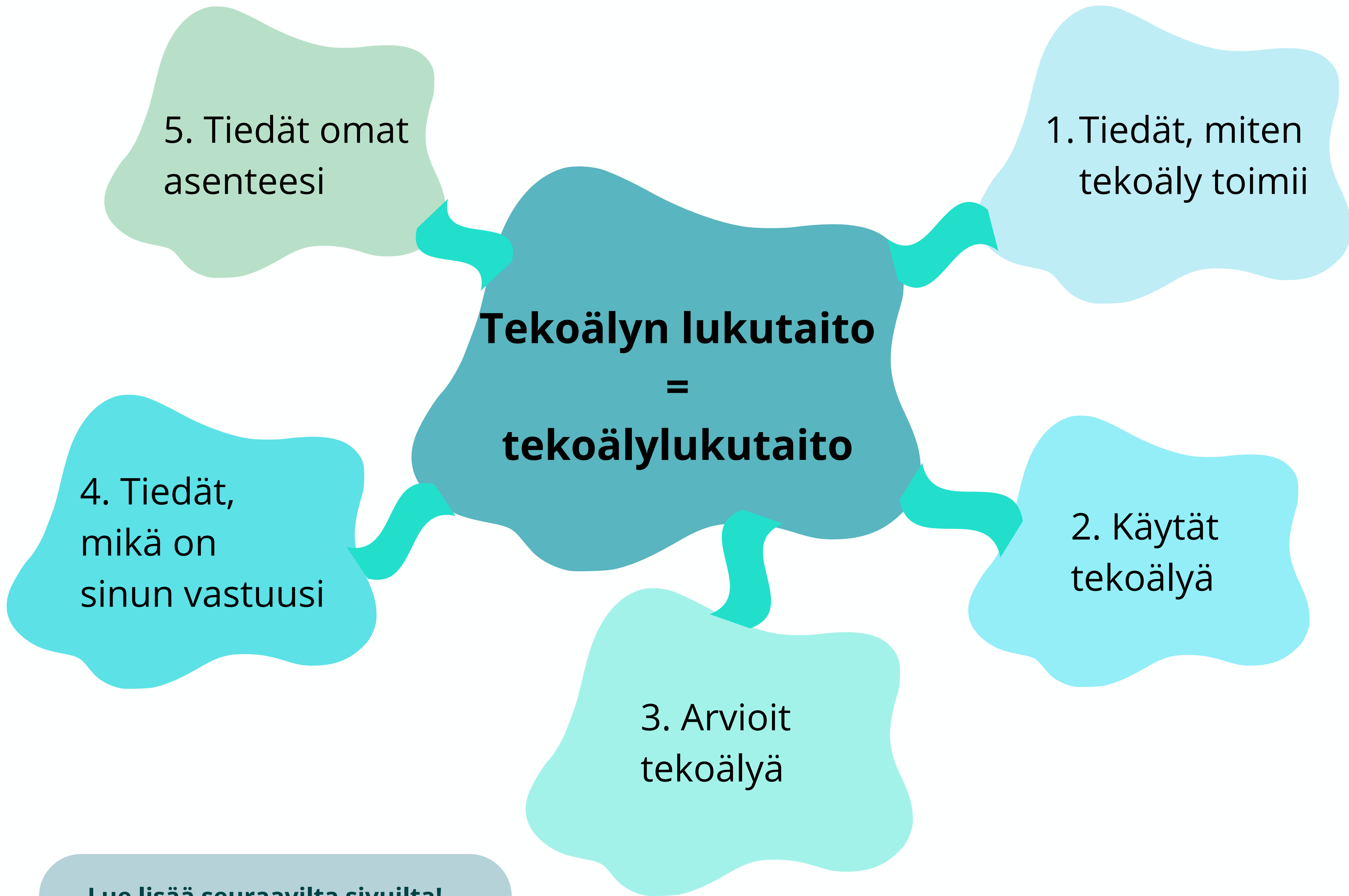
**Mitä ovat
tekoälysovellukset?**

- Ohjelmat ja sovellukset ovat eri yritysten eli firmojen tuotteita.
- Tekoälysovelluksia on paljon: ilmaisia ja sellaisia, joista täytyy maksaa.
- Ne muuttuvat ja kehittyvät koko ajan.
- Yleisiä tekoälysovelluksia ovat esimerkiksi ChatGPT, Copilot, Duck AI ja Gemini.

**Lyhyesti:
Mitä on tekoälyn
lukutaito?**

- Ymmärrät, miten tekoäly tuottaa tietoa.
- Käytät tekoälyä.
- Kysyt, luet, kuuntelet, vastaat, kysyt lisää jne. Olet vuorovaikutuksessa tekoälyn kanssa.
- Arvioit tarkasti tekoälyn vastauksia ja tekstejä.
- Arvioit tekoälysovelluksia.

Lue lisää seuraavilta sivuilta!

Lue lisää seuraavilta sivuilta!

1. Tiedät, miten tekoäly toimii.

- Tekoäly kerää tietoja eli *dataa*.
  - Se saa dataa esimerkiksi netin sisällöistä.
  - Tekoäly oppii koko ajan uutta.
- Tekoäly saa tietoja eri tavoin, esimerkiksi se tunnistaa
  - kirjoitusta
  - puhetta
  - kasvoja
  - musiikkia.
- Tekoäly tekee datan eli tiedon avulla päätelmiä maailmasta.
- Tekoäly vaikuttaa maailmaan ja ihmisiin.
  - **Arvioi**, milloin se on hyvä asia: myönteistä, positiivista.
  - **Arvioi**, milloin se on huono asia: kielteistä, negatiivista.

2. Käytät tekoälyä

Käytä tekoälyä

- Vertaile eri tekoälysovelluksia.
- Valitse tekoälysovelluksista se, joka sopii tarkoitukseen.
- Käytä tekoälyä niin, että se sopii tarkoitukseen.
- Käytä kysymyksiä ja *kehotteita*, joilla saat hyödyllisiä vastauksia.
- Kokeile ja käytä aikaa tiedon vertailuun ja arviointiin.

Käytä ja arvioi

- Arvioi, milloin tekoälyn käytöstä on **hyötyä**. Esimerkiksi
  - Haluat uusia ideoita.
  - Vertailet selityksiä ohjeisiin tai muihin teksteihin.
  - Kokeilet erilaisia kysymyksiä ja vertaat vastauksia.
  - Pyydät tiivistelmää tiettyyn tekstiin.
  - Haluat palautteen tekstistäsi.
  - Harjoittele ja kertaat uutta asiaa tekoälyn kanssa.
- Arvioi, milloin tekoälystä on **haittaa**. Esimerkiksi
  - Et opi, jos et tee itse.
  - Et osaa arvioida, onko tekoälyn tieto totta.
  - Et osaa arvioida, voitko käyttää tekoälyn vastauksia.

3. Arvioit tekoälyä

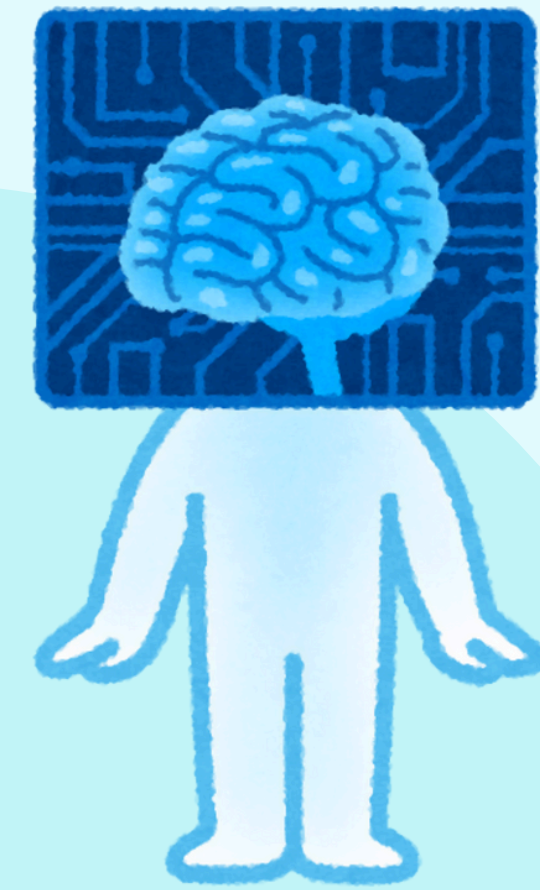
Kielimalli

= Tekoäly saa malleja kielestä ja teksteistä. Se käyttää netin tekstejä.

Tekoäly valitsee malleista sanat, lauseet ja tekstit, joita se tuottaa. Se ei ajattele eikä tarkista tietoja.

- Arvioi, mitä tekoäly antaa sinulle:
  - Onko asia totta?
  - Onko asioita tarpeeksi?
  - Onko jotain tärkeää jäänyt pois tekoälyn vastauksesta?
- Ole tarkka! Tekoälyn *kielimallit* voivat käyttää vain tietyn kulttuurin, politiikan tai mielipiteiden tietoja.
- Ole tarkka! Tekoäly ei ajattele, vaan tekoälyä kehittävät ihmiset ja kaupalliset yritykset. Siksi tekoäly voi valita tietoja, jotka sopivat tekoälyn tekijöiden tarkoituksiin.

4. Tiedät, mikä on sinun vastuusi

Mikä on totta?

Selvitä aina

- Saatko tekoälyltä oikeita asioita?
- Saatko tietoja, jotka eivät ole mielipiteitä tai mainoksia?
- Saatko tietoja, jotka ovat vain tietyltä ryhmältä?
- Loukkaako sisältö muita?

Vastuullista on tieto, joka on totta ja tutkittu.

Se ei ole jonkun asenteita, politiikkaa, mainosta tai mielipiteitä.

Mikä on oikein?

Selvitä aina, saatko käyttää tekoälyä tehtävissä ja opiskelussa.

- **Plagiaatti** tarkoittaa tekstiä tai vastausta, jonka on tehnyt joku muu kuin sinä.
- **Plagiointi on kielletty!** Siksi sinun täytyy kertoa, kuka on tehnyt tehtävän tai vastauksen.

Eettistä eli hyvää, rehellistä toimintaa:
Ilmoitat aina, kun olet käyttänyt tekoälyä.

5. Tiedät omat asenteesi

Miltä tuntuu tekoälyn käyttö?

- Tekoälystä voi olla hyötyä: anna sille mahdollisuus!
- Kokeile.
- Harjoittele.
- Keskustele:
  - Mikä on toiminut hyvin? Miksi?
  - Mikä ei ole toiminut hyvin? Miksi?

**TEKOÄLYN LUKUTAITO
= TEKOÄLYLUKUTAITO**

Tekoälylukutaito on
osa monilukutaitoa

Monilukutaito:

- **Teet itse tekstejä** ja esität niitä.
- Luet, kuuntelet ja katsot tekstejä, ymmärrät, tulkitset ja **arvioit** niitä kriittisesti eli tarkasti.

Teksti

= kirjoitus, puhe, ääni, kuva,
liikkuva kuva, numerot, kuviot jne.
= **kaikenlaiset viestit**

Sanoja

AI

= *Artificial Intelligence*, tekoäly

algoritmi

= ohjeet, joita tietokone noudattaa.

Tekoäly etsii ja valikoi tietoja sekä tuottaa tekstejä algoritmien avulla.

data

= tiedot, joita tekoäly käyttää

generatiivinen tekoäly

= tekoälysovellukset, jotka tekevät sisältöjä, esimerkiksi kirjoitusta, kuvia, puhetta ja videoita.

kehote

= ohje tai käsky,

jonka tekoälyn käyttäjä antaa tekoälylle.

= Samaa tarkoittavat esimerkiksi sanat *pyyntö*, *syöte* ja *prompti*.

kielimalli

= Tekoäly on saanut malleja kielestä ja teksteistä.

Sen perusteella tekoäly valitsee sanat, lauseet ja tekstit, joita se tuottaa.

monilukutaito

= Teet, otat vastaan ja arvioit tekstejä, joissa on esimerkiksi sanoja, kuvia, kuvioita, liikkuvaa kuvaa, ääniä ja numeroita.

tekoälysovellus

= eri yritysten tekoälyt, esimerkiksi ChatGPT, Copilot, Duck AI ja Gemini.

Lisätietoja

AI Areena. Parhaat tekoälysovellukset 2025.
<https://aiareena.fi/tekoalysovellukset/>. Viitattu 27.8.2025.

Faktabaari. Tekoälyopas opettajille.
<https://faktabaari.fi/edu/oppaat/opettajat-ai/>. Viitattu 27.5.2025.

Opetushallitus. Tekoäly ja muuttuva lukutaito.
<https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/tekoaly-ja-muuttuva-lukutaito>. Viitattu 27.8.2025.